

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, професора, доктора медичних наук, завідувача кафедри неврології НУОЗ України імені П. Л. Шупика **Тріщинської Марини Анатоліївни** на дисертаційну роботу **Демида Олени Василівни «Клініко-неврологічні, нейропсихологічні та параклінічні характеристики у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки»**, представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» в разовій спеціалізованій раді в Національному університеті охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика МОЗ України.

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Соматоневрологічні ураження є однією з актуальних проблем сучасної системи охорони здоров'я, зважаючи на їх широку розповсюдженість і вплив на якість життя та працездатність пацієнтів. Порушення психо-вегетативної регуляції та психосоматичних взаємовідносин може спричинити виникнення або загострення численних соматичних захворювань. Типовим прикладом психосоматичної патології є виразкова хвороба дванадцятипалої кишки.

Виразкова хвороба дванадцятипалої кишки посідає одне з перших місць у структурі захворювань органів травлення. В економічно розвинутих країнах її виявляють у близько 10 % дорослого населення. В Україні цей показник становить близько 6%. З сучасних позицій виразкова хвороба дванадцятипалої кишки є поліетіологічним захворюванням. Проте, серед патогенетично значущих факторів виразкової хвороби і далі розглядають соматоневрологічні чинники.

Враховуючи вище зазначене, дослідження патогенетичного значення соматоневрологічних взаємовідносин при виразковій хворобі дванадцятипалої кишки є актуальним для сучасної науки та клінічної практики для удосконалення діагностики та оптимізації підходів до терапевтичної тактики.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана у відповідності з індивідуальним планом аспіранта.

3. Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Дана дисертаційна робота є самостійно виконаним дослідженням здобувача. Дисертантом спільно з науковим керівником, професором Ткаченко Оленою Василівною, проведений вибір напрямку дослідження, сформульовані мета та завдання, визначено тему, сформовано групи хворих для проведення досліджень. Автором самостійно проведено аналіз сучасної літератури з проблеми, що вивчається, здійснено інформаційний та патентний пошук, збір та обробку отриманого матеріалу, сформовано первинну базу даних у програмі Microsoft Excel, проведено статистичний аналіз з використанням програми «STATISTICA 6.0». Комплексне клініко-неврологічне та нейропсихологічне дослідження, аналіз результатів клініко-лабораторних та клініко-інструментальних досліджень проведені безпосередньо здобувачем. Дисертантом власноруч написано всі розділи дисертації, сформульовано основні положення і висновки, підготовлено до друку публікації результатів дослідження. Отже, вагомий особистий внесок аспіранта не викликає сумнівів.

4. Наукова новизна та теоретична значимість отриманих результатів.

Дисертантом вперше, спираючись на дані клініко-неврологічного, нейропсихологічного, лабораторного та інструментального дослідження було проведено визначення особливостей соматоневрологічних взаємовідносин за умови наявності у пацієнтів виразкової хвороби дванадцятипалої кишки в стадіях загострення та ремісії, в залежності від наявності у хворих *Helicobacter pylori*. Спираючись на результати багатфакторного аналізу, автором були описані діагностично та прогностично значущі характеристики вище зазначених станів.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях з міжнародною участю: науково – практична конференція з міжнародною участю «Young science 3.0», 26

березня 2021, м. Київ, Україна, науково – практична конференція з міжнародною участю «Young science 4.0», 30 травня 2022, м. Київ, Україна, VI Науково – практична конференція з міжнародною участю «Психосоматична медицина: наука та практика », 02-03 листопада 2023, м. Київ, Україна та науково – практичний симпозиум з міжнародною участю «Моделі надання неврологічної, психіатричної та наркологічної допомоги населенню в період війни », 24-25 листопада 2023, м. Харків, онлайн.

5. Практичне значення результатів дослідження.

Дисертантом були описані клініко-неврологічні, нейропсихологічні та параклінічні особливості пацієнтів з ВХ ДПК в залежності від стадії та наявності *Helicobacter pylori*, що дозволить удосконалити діагностику та лікувальний підхід у зазначених пацієнтів, беручи до уваги патогенетичний вклад стану нервової системи.

Автором підкреслено важливість клініко-неврологічного обстеження, виявлення нейропсихологічних змін та діагностики вегетативних порушень у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки.

Отримані в науковій роботі результати можуть бути використані у навчальному процесі кафедри неврології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика при викладанні студентам, інтернам та лікарям.

6. Характеристика розділів та оцінка змісту дисертації.

Матеріали дисертації викладено послідовно у формально-логічний спосіб з дотриманням наукового стилю. Дисертаційна робота викладена державною мовою на 199 сторінках друкованого тексту і складається з анотації, вступу, огляду літератури, розділу «Матеріали та методи», 3 розділів власних досліджень, висновків, списку використаних джерел, який включає 310 посилань (36 – кирилицею, 274 – латиницею). Робота ілюстрована 18 таблицями і 22 рисунками.

Вступ дисертації відображає актуальність досліджуваної проблеми, містить мету і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження, використані наукові методи, наукову новизну і практичне значення отриманих

результатів, а також у вступні наведено дані щодо структури, обсягу дисертації, висвітлено обсяг апробації результатів дисертаційного дослідження та значний особистий внесок здобувача.

У першому розділі **«Огляд літератури»** відображено обґрунтування вибору теми дослідження за результатами опрацювання достатнього обсягу вітчизняних та зарубіжних джерел. Автором наведено сучасні уявлення про виразкову хворобу дванадцятипалої кишки, проаналізовано осанні дані літературних джерел щодо стану дослідження характеристик нервової системи при виразковій хворобі дванадцятипалої кишки. Дисертантом з урахуванням новітніх даних літератури описано сучасні погляди на інфекцію *Helicobacter pylori*. Опрацьований літературний матеріал засвідчив достатній рівень обізнаності дисертанта із сучасним станом досліджуваної проблеми. Даний розділ продемонстрував добрий аналітичний потенціал дисертанта.

У другому розділі **«Матеріали та методи дослідження»** автором описано план дослідження із зазначенням критеріїв включення та виключення, наведена детальна загальна характеристика хворих клінічних та контрольної груп. Також дисертантом деталізовані використані методи нейропсихологічного, клініко-лабораторного та інструментального дослідження. Автором використані сучасні методи статистичної обробки отриманих даних із застосуванням електронних таблиць «Excel» та пакета програм для статистичної обробки інформації «STATISTICA 6.0».

Чітке втілення дизайну дослідження дозволило автору сформувати групи достатньої чисельності та застосувати сучасні релевантні статистичні методики обробки даних для отримання достовірних результатів, а отже і досягти поставлені у роботі мету та вирішити завдання.

У третьому розділі **«Клініко – неврологічні характеристики у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки»** наведена дисертантом характеристика матеріалу дає підстави вважати, що більшість психосоматичних скарг та проявів вегетативної дисфункції зустрічалися як в стадії загострення, так і в стадії ремісії захворювання. Всі виявлені клініко-неврологічні особливості

достовірно частіше спостерігалися в стадії загострення виразкової хвороби. Наявність вегетативних порушень у пацієнтів із ВХ ДПК негативно впливала на перебіг захворювання та позначалася на психоемоційному стані, що знижувало якість життя таких хворих. Результати проведеного клініко-неврологічного дослідження дозволяють зробити висновок, що скарги на головний біль та парестезії зустрічалась достовірно частіше у пацієнтів з ВХ ДПК та *H.pylori*, ніж у пацієнтів з ВХ ДПК без *H.pylori*. Синдром полінейропатії різного ступеня вираженості і з різним набором клінічних проявів зустрічався достовірно частіше у пацієнтів з ВХ ДПК та *H.pylori*. Пацієнти з *H. pylori* достовірно частіше, ніж пацієнти без *H. pylori*, скаржились на запаморочення. Розділ добре ілюстровано рисунками, отримані автором дані коректно представлені та зведені у таблиці.

У четвертому розділі «**Нейропсихологічні і психометричні показники у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки**», провівши детальний аналіз отриманих результатів, автор наголошує, що для пацієнтів з ВХ ДПК характерними є психологічні та ментальні порушення, зокрема тривожність, депресивні розлади, зниження самопочуття та когнітивні порушення. Порівняльний аналіз результатів тестування в динаміці (в загостренні ВХ ДПК та в ремісії) дозволив автору заключити, що в ремісії психо - емоційний стан хворих достовірно покращується. Наявність змін в емоційній сфері у пацієнтів із ВХ негативно впливає на перебіг захворювання і є однією з причин зниження якості життя та працездатності. Дисертант в даному розділі підкреслює, що прояви депресії були зафіксовані при ВХ ДПК як з *H.pylori*, так і без *H.pylori*, однак зазначає, що рівень депресії був достовірно вищим в групі пацієнтів з ВХ ДПК та *H.pylori*. Підвищення рівня тривожності відмічено в обох обстежених групах, втім вищі показники особистісної та реактивної тривожності були виявлені в групі хворих з *H.pylori*-позитивним статусом. Зауважень до розділу немає.

У п'ятому розділі «**Параклінічні характеристики у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки**» автором зроблений висновок, що низка досліджених лабораторних показників достовірно відрізнялися в групах в залежності від наявності *H.pylori*. Так, в першій групі достовірно частіше ніж в

другій, зустрічався позитивний С-реактивний білок та виявлено достовірно вище середнє значення рівня холестерину. В групі з Н.рyлогі виявлено стійку тенденцію до вищого середнього рівня значення індексів NLR та PLR та рівня глюкози крові. При дослідженні ЕЕГ у хворих із ВХ ДПК виявлено загально мозкові дифузні зміни біоритмів, дезорганізацію та гіперсинхронізацію основного ритму зі згладженістю зональних відмінностей, міжпівкульну асиметрію основного альфа-ритму, підвищення коефіцієнта міжпівкульної асиметрії в дельта- і тета-діапазонах, наявність бета-активності в значній кількості та високу щільність дельта та тета-ритму. В ремісії захворювання спостерігався регрес дезорганізації біоелектричної активності, знижувався рівень бета-активності, щільність дельта- та тета-ритму, що свідчило про позитивний вплив на діенцефально-стовбурові структури головного мозку. Отримані в ході дослідження дані реографії свідчили про переважне ускладнення венозного відтоку у пацієнтів з ВХ ДПК як у каротидному, так і у вертебрально-базиллярному басейнах, підвищення тону артерій всіх калібрів зі зниженим кровонаповненням. У пацієнтів стадії в ремісії було відмічено характерну динаміку зміни РЕГ показників у вигляді тенденції до нормалізації венозного відтоку та тону, підвищення кровонаповнення в обох судинних басейнах та деяке поліпшення інтрацеребрального співвідношення кровонаповнення.

Розділи написані докладно, чітко, з детальним аналізом отриманих результатів, що вказує на високий аналітичний потенціал дисертанта, глибину практичної та теоретичної підготовки. Кожний підрозділ завершується резюме, переліком публікацій автора, які відображають отримані результати.

В розділі «**Аналіз та узагальнення результатів дослідження**» автором коротко та чітко представлені основні положення та проведений аналіз отриманих результатів дисертаційного дослідження.

Висновки є обґрунтованими, цілком впливають зі змісту роботи, відповідають поставленій меті та завданням дослідження, зроблені на основі фактичного матеріалу з урахуванням статистичної достовірності отриманих результатів.

Практичні рекомендації чітко викладені і підкреслюють практичну спрямованість роботи та важливість її для формування рекомендацій щодо раннього та своєчасного виявлення у пацієнтів з ВХ ДПК змін з боку нервової системи.

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях.

За темою дисертації було опубліковано 11 наукових публікацій (з яких 5 одноосібно), з них 1 стаття у журналі, що входить до наукометричної бази Scopus, 7 статей у наукових фахових виданнях України та 3 тези в матеріалах міжнародних конференцій.

8. Недоліки щодо змісту та оформлення.

У дисертації є певні недоліки, у першу чергу, невдалі вислови та друкарські помилки. Проте, зауваження не є принциповими і не впливають на наукові досягнення отримані в дисертаційній роботі. В цілому дисертація написана на достатньому науковому рівні, має власний клінічний характер. Робота гарно ілюстрована 18 таблицями і 22 рисунками.

При рецензуванні дисертаційної роботи виникли певні запитання:

1. Обґрунтуйте використання в роботі реоенцефалографічного дослідження та значущість отриманих результатів?
2. Які, на Ваш погляд, обов'язкові складові неврологічного, нейропсихологічного та нейрокогнітивного обстеження у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки та на яких етапах захворювання їх слід проводити?

Висновок.

Дисертаційна робота Демидас Олени Василівни «Клініко-неврологічні, нейропсихологічні та параклінічні характеристики у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина», виконана при науковому керівництві д.мед.н., проф. Ткаченко О.В. є завершеною, кваліфікаційною та самостійно виконаною на сучасному науково-

методичному рівні науково-дослідницькою працею. Виходячи з актуальності, за об'ємом та рівнем досліджень, теоретичної та практичної цінності отриманих даних, об'єктивності та обґрунтованості висновків, беручи до уваги особистий внесок здобувача, дисертаційна робота Демидас О.В. «Клініко-неврологічні, нейропсихологічні та параклінічні характеристики у пацієнтів з виразковою хворобою дванадцятипалої кишки» повністю відповідає вимогам п.п. 6,7,8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44; Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (редакція 12.07.2019 р). « Про затвердження вимог до оформлення дисертації», та заслуговує присвоєння наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина».

Офіційний рецензент:

Завідувачка кафедри неврології
НУОЗ України імені П. Л. Шупика
д.мед.н., професор

Гуреев

М.А Тріщинська

Україна	
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ	
ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА	
Підпис:	<i>М. А. Тріщинська</i>
ЗАСВІДЧУЮ	
Учений секретар:	<i>С. П. Тухашевська</i>
" 09 " січня 2024 р.	

Гуреев